

SPRÁVA Z ÚVODNÝCH INFORMAČNÝCH STRETNUTÍ – AKTIVITA 1.1

Hlavným dôvodom, prečo je potrebné zaoberať sa problematikou zefektívnenia verejných politík s dopadom na predprimárne vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodnených skupín s dôrazom na deti z marginalizovaných rómskych komunít je skutočnosť, že chudoba a sociálne vylúčenie sú silno spojené s negatívnymi postojmi k spoločnosti a s väčšou nespokojnosťou s demokraciou. Okrem toho je potrebné pripomenúť, že tendencie reagovať ustáleným spôsobom na situácie a ľudí a fixovať negatívne postoje s emocionálnym podkladom, ktoré sa vzťahujú na Rómov sú v slovenských reáliách neodškriepiteľné. Zároveň ide o jednu z problémových politických i odborných tém, a je preto nevyhnutné začať ju systémovo i operatívne riešiť. Požiadavka mobilizácie všetkých relevantných subjektov otvára aj otázku zodpovednosti jednotlivých aktérov.

Rastúca extrémna chudoba a systematický sociálny prepád väčšiny lokálnych spoločenstiev marginalizovaných rómskych komunít od roku 1989 poukazujú na potrebu zmeny prístupu verejných politík v tejto oblasti. Dokumenty Európa 2020 a Rámec EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020 sú založené na potrebe prechodu od pasívnej starostlivosti štátnych a samosprávnych orgánov smerom k aktivizujúcej pomoci. Tento prechod však nemá mať podobu reštriktívnych opatrení uplatňujúcich sankcie, ale má byť zameraný na prekonanie širokospektrálneho vylúčovania, ktorému sú vystavení príslušníci marginalizovaných rómskych komunít, rómskych komunít a v niektorých dimenziách Rómovia všeobecne. Stratégia vlády SR je založená na snahe minimalizovať vplyv jednotlivých typov vylúčenia vo vzťahu k rómskym komunitám a rozvinúť politiku integrácie. Integrácia spolu s nediskrimináciou¹⁰ sú základným smerovaním v prístupe k rómskej populácii na všetkých úrovniach. Zo strany Rómov a rómskych komunít je stratégia založená na princípe vytvárania reálnych možností na aktivizáciu sa jednotlivca alebo komunity, výsledkom ktorej by malo byť zmenšenie rozdielov medzi rómskou populáciou a väčšinovou spoločnosťou.

Ciele úvodných informačných stretnutí:

- Analyzovať a zdefinovať nedostatky vo vzťahu v obsahu, aktivitách a cieľoch realizovaných verejných politík vo vzťahu k prístupnosti predprimárneho vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, resp. marginalizovaných rómskych komunít.
- Monitorovať a zdefinovať návrhy možnosti spolupráce zúčastnených zástupcov subjektov s projektovým tímom pri ďalšej etape projektu (zber dát realizovaný členmi realizačnej skupiny).

Výskumné nástroje: pološtruktúrované skupinové interview – focus group

Tabuľka 1 Základné údaje o realizácii úvodných informačných stretnutí

Poradové číslo stretnutia	Deň a čas stretnutia Prítomní členovia hlavnej odbornej skupiny a experta - metodológa
1.	15. jún 2018, 9:00 hod. – 11:30 hod. Jurina Rusnáková - členka hlavnej odbornej skupiny Alica Petrasová, expert-metodológ
2.	19. jún 2018, 9:00 hod. – 11:30 hod. Mária Rosinská, Jurina Rusnáková, Július Rusnák - členovia hlavnej odbornej skupiny Alica Petrasová, expert-metodológ
3.	19. jún 2018, 13:00 hod. – 14.30 hod. Mária Rosinská, Jurina Rusnáková, Július Rusnák - členovia hlavnej odbornej skupiny Alica Petrasová, expert-metodológ
4.	20. jún 2018, 9:00 hod. – 10:00 hod. Mária Rosinská, Jurina Rusnáková, Róbert Sabo - členovia hlavnej odbornej skupiny Alica Petrasová, expert-metodológ
5.	20.6. 2018, 13:00 – 14:00 hod. Mária Rosinská, Jurina Rusnáková, Róbert Sabo - členovia hlavnej odbornej skupiny Alica Petrasová, expert-metodológ
6.	27. jún 2018, 9:00 hod. – 10:30 hod. Martin Kahanec – člen hlavnej odbornej skupiny Alica Petrasová, expert-metodológ

Výstup: záznamové hárky z úvodných informačných stretnutí v 6. lokalitách Prešovského a Košického kraja (projektová kancelária disponuje záznamovými hárkami z úvodných informačných stretnutí v 6. lokalitách Prešovského a Košického kraja).

Tabuľka 2 Prehľad o zhotoviteľoch záznamových hárkov z úvodných informačných stretnutí

Poradové číslo stretnutia	Zhotoviteľ/ka záznamu a pozícia v projekte
1.	Július Rusnák, člen hlavnej odbornej skupiny
2.	Mária Rosinská, členka hlavnej odbornej skupiny
3.	Alica Petrasová, expert-metodológ
4.	Jurina Rusnáková, členka hlavnej odbornej skupiny
5.	Róbert Sabo, člen hlavnej odbornej skupiny
6.	Martin Kahanec, člen hlavnej odbornej skupiny

Charakteristika účastníkov: zástupcovia subjektov verejnej správy - štátnej správy a samosprávy, ktoré zastávajú pozíciu poskytovateľa služieb (zriaďovatelia MŠ, Úrady práce sociálnych vecí a rodiny, Komunitné centrá, poskytovatelia terénnej sociálnej práce, odborní zamestnanci CPPPaP a pod.) a subjektov priamo využívajúcich služby verejnej správy (materské školy, pedagogickí zamestnanci MŠ a ZŠ).

V prípravnej fáze aktivity prebehli neformálne stretnutia napr. so zástupcami Mesta Prešov, kde je ochota spolupracovať na aktivitách projektu (pozri memorandum o spolupráci v Prílohe ŽoNFP) so Súkromnou materskou školou, ktorá prioritne vzdeláva deti z vylúčenej komunity Prešova (Memorandum pozri Príloha ŽoNFP).

Tabuľka 3 Názov inštitúcie a počet účastníkov úvodných informačných stretnutí

Inštitúcia/ poradové číslo stretnutia	Počet účastníkov N: 30
1. Oddelenie školstva MsÚ/1.	1
2. Regionálny úrad verejného zdravotníctva /1.	1
3. Oddelenie sociálne, bytové, zdravotníctva MsÚ /1.	1
4. ÚPSVaR /1.	1
5. CCCPaP/1.	1
6. Úrad splnomocnenca pre rómske komunity – NP MŠ (podpora predprimárneho vzdelávania detí z MRK) /21.	2
7. UPSVaR/2.	1
8. RUVZ (oddelenie výchovy k zdraviu)/2.	1
9. Oddelenie školstva MsÚ, oddelenie sociálnych vecí /3.	3
10. Regionálny úrad verejného zdravotníctva /3.	2
11. MŠ /3.	1
12. Zriaďovateľ súkromnej MŠ/3.	1
13. CCCaP/3.	1
14. Oddelenie sociálne , bytové, zdravotníctva MsÚ/4.	1
15. Úrad splnomocnenca vlády pre Rómske komunity/4.	2

16. CCCPaP/4.	1
17. UPSVaR /4.	1
18. Oddelenie sociálnych vecí MsÚ/5.	1
19. Oddelenie školstva, mládeže a športu MsÚ/5.	1
20. Oddelenie dávok v hmotnej núdzi ÚPSVaR /5.	1
21. Oddelenie školstva a telesnej kultúry MsÚ/6.	1
22. Regionálny úrad verejného zdravotníctva/6.	1
23. Oddelenie sociálne , bytové, zdravotníctva MsÚ/6.	2
24. Obecný úrad/6.	1

Analýza a zadefinovanie nedostatkov vo vzťahu v obsahu, aktivitách a cieľoch realizovaných verejných politík vo vzťahu k prístupnosti predprimárneho vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, resp. marginalizovaných rómskych komunít

Stále sa prehlbujúci proces nielen sociálnej, ale s tým bezprostredne súvisiacej kultúrnej marginalizácie a izolácie nezanedbateľnej časti rómskych komunít ďalej zvyšuje prah úspešného vstupu detí z týchto komunít do inštitucionálneho vzdelávacieho systému. Pesimizmus účastníkov skupinového rozhovoru vedie k tomu, že vidia východisko skôr v represii, než v prevencii a otvorenosti, ktoré považujú v súčasných podmienkach za nereálne.

Podľa vyjadrení respondentov príčinami problémov v absencii prístupu k predprimárnemu vzdelávaniu detí z marginalizovaných rómskych komunít sú samotní Rómovia, ich etnické kultúrne odlišnosti a sociálny systém. Účastníci neidentifikovali žiadne vnútorné príčiny problémov v danej problematike zo strany inštitúcií, ktoré zastupovali. Je preto oprávnené uvažovať o zmenách v oblasti ich predškolského vzdelávania tak, aby dokázalo prostredníctvom vnútornej diferenciácie zabezpečiť vyrovnávací vzdelávací priestor týmto deťom nielen na začiatku, ale vlastne v priebehu ich celého predškolského obdobia. Zároveň väčšinová spoločnosť potrebuje nájsť efektívne spôsoby prenikania osvetových a vzdelávacích inštitúcií do sociálneho priestoru marginalizovaných rómskych komunít tak, aby zainteresovali nielen deti, ale čo najviac príslušníkov všetkých generácií, či si vyžiada nemalé materiálne a personálne investície.

Vzhľadom na podfinancovanie systému vzdelávania na Slovensku sa všetky verejné zdroje alokované na predprimárne vzdelávanie investujú do nákladného zavedenia celoplošnej povinnej materskej školy, čo paralyzuje akékoľvek iné aktivity v oblasti prípravy pestrejšej ponuky rôznorodých vzdelávacích a sociálnych služieb zameraných na deti od 0 do 6 rokov a ich rodičov.

Je vysoko pravdepodobné, že problém má multidimenzionálny charakter a jeho rozhodujúcimi determinantmi sú – etnicita, sociálna exklúzia, kultúra chudoby, skupinová psychológia na jednej strane a etnocentrizmus verejnej mienky a politickej praxe väčšinovej spoločnosti, monokultúrny charakter školského prostredia ako aj konzervatívnosť inštitucionálneho systému na druhej strane. Multidimenzionálny problém si vyžaduje multidimenzionálne prístupy, na rozdiel od doterajšieho uplatňovania tých parciálnych.

Zadefinovanie návrhov spolupráce zúčastnených zástupcov subjektov s projektovým tímom pri ďalšej etape projektu (zber dát realizovaný členmi realizačnej skupiny) s cieľom monitorovať a zdefinovať nedostatky vo vzťahu k prístupnosti predprimárneho vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia

V rámci zberu dát členmi realizačnej skupiny navrhujeme mapovať niektoré z prezentovaných oblastí. Výber jednotlivých návrhov, ich špecifikácie a plánovania ďalších aktivít bude predmetom stretnutia projektového tímu v septembri 2018.

1. Pracovníci jednotlivých inštitúcií si uvedomujú dôležitosť zapájania rómskych rodín, ktoré by tak nikdy neurobili samy od seba. Je potrebné *monitorovať stav a možnosti spolupráce s rodinami a miestnou komunitou a realizácie stratégií, ktoré sú priamo zamerané na rodičov*. Je potrebné analyzovať možnosti kvalitatívnych zmien vzťahov na rôznych úrovniach. Mali by to byť vzťahy založené na spolupráci, spoločnej zodpovednosti, pochopení dieťaťa a snahe nachádzať spoločný postup pri riešení problémov. Spoločným cieľom je dosiahnuť vyššiu angažovanosť rodičov prostredníctvom rôznych foriem programov a vytváranie školských a mimoškolských aktivít.
2. *Mapovať príklady dobrej praxe fungujúcich vzťahov medzi príslušníkmi rómskych komunít a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny a inými inštitúciami.*
3. Z výpovedí účastníkov úvodných informačných stretnutí vyplynulo, že verejná správa a samospráva vôbec nevenuje pozornosť oblasti verejnej mienky. *Mapovať širokospektrálne iniciatívy zamerané na vzdelávanie a komunikáciu s verejnosťou, a to všetkými dostupnými prostriedkami na všetkých úrovniach.*
4. *Mapovať podporu sociálnej inklúzie prostredníctvom terénnej sociálnej práce a činnosti komunitných centier* v obciach s vysokým podielom príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít ako priestoru pre poradenstvo, vzdelávanie a voľno časové aktivity.
5. *Zisťovať u zástupcov subjektov verejnej správy - štátnej správy a samosprávy možnosti zavádzania komplexného konceptu vzdelávacích služieb, ktoré by sa realizovali v teréne rómskych osád počas prvých rokov života dieťaťa v rodinnom prostredí.*
6. *Mapovať stav, problémy a možnosti prístupu predprimárneho vzdelávania u detí z marginalizovaných rómskych komunít v priebehu celého ich predškolského obdobia.*

